

PLANSTRATEGI FOR ÅL KOMMUNE 2024-27

1. DESEMBER 2024
ÅL KOMMUNE

1. Innleiing

Kommunestyret skal gjennom kommunal planstrategi ta stilling til om kommuneplanen heilt eller delvis skal reviderast i valperioden. Planstrategien er eit verktøy for å vurdere kommunen sitt plansystem, planressursar og samla planbehov knytt til kommunedelplanar, tema- og sektorplanar.

Kommunal planstrategi er forankra i Plan- og bygningslova (pbl) 5 10.1:

Kommunestyret skal minst ein gang i kvar valperiode, og seinast innan eit år etter konstituering, utarbeide og vedta ein kommunal planstrategi. Planstrategien bør omfatte drøfting av kommunens strategiske val knytt til samfunnsutvikling, mellom anna langsiktig arealbruk, miljøutfordringar, sektoranes verksemd og en vurdering av kommunens planbehov i valperioden.

2. Kommunal planstrategi

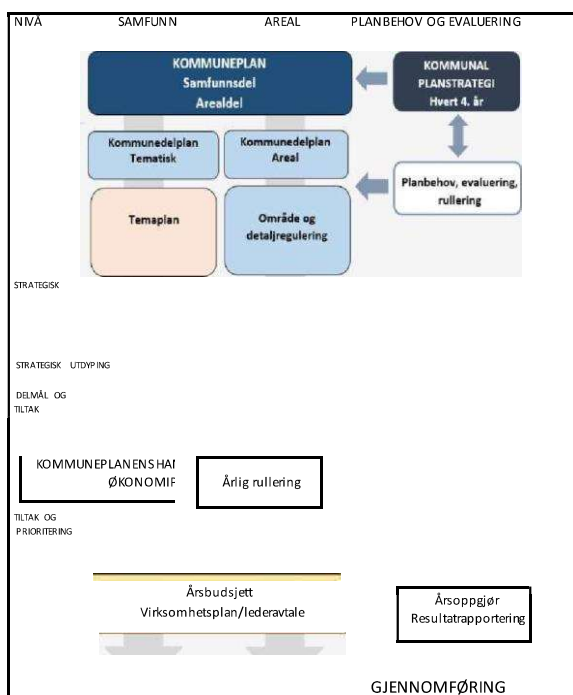
	<table> <tr> <td></td><td>KOMMUNAL PLANSTRATEGI</td></tr> <tr> <td>Lovhjemmel</td><td><u>510-1</u></td></tr> <tr> <td>Formål</td><td>Politisk prioritering av planbehovet i kommunestyreperioden, og om kommuneplanen helt eller delvis skal revideres.</td></tr> <tr> <td>Innholdskrav</td><td>Vedtak om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, og et underlag som viser forutsetningene for vurderingen av planbehovetv</td></tr> <tr> <td>Prosess</td><td>skal innhentes synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres kjent i minst 30 dager før kommunestyrets behandling.</td></tr> <tr> <td>Vedtak</td><td>Kommunestyret</td></tr> <tr> <td>Virkning</td><td>Retningsgivende for kommunens prioritering av planoppgaver.</td></tr> </table>		KOMMUNAL PLANSTRATEGI	Lovhjemmel	<u>510-1</u>	Formål	Politisk prioritering av planbehovet i kommunestyreperioden, og om kommuneplanen helt eller delvis skal revideres.	Innholdskrav	Vedtak om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, og et underlag som viser forutsetningene for vurderingen av planbehovetv	Prosess	skal innhentes synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres kjent i minst 30 dager før kommunestyrets behandling.	Vedtak	Kommunestyret	Virkning	Retningsgivende for kommunens prioritering av planoppgaver.
	KOMMUNAL PLANSTRATEGI														
Lovhjemmel	<u>510-1</u>														
Formål	Politisk prioritering av planbehovet i kommunestyreperioden, og om kommuneplanen helt eller delvis skal revideres.														
Innholdskrav	Vedtak om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, og et underlag som viser forutsetningene for vurderingen av planbehovetv														
Prosess	skal innhentes synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres kjent i minst 30 dager før kommunestyrets behandling.														
Vedtak	Kommunestyret														
Virkning	Retningsgivende for kommunens prioritering av planoppgaver.														

Figur 1. Veileder til kommunal planstrategi

1. Kommunalt planverk

3.1 Kommuneplan

Kommuneplanen er kommunen sitt overordna styringsdokument og lovfesta i Plan og bygningslova kap. 11. Planverket består av ein samfunnsdel m/handlingsdel og ein arealdel.

Figur 2. Planstruktur i kommunal sektor

Kommuneplanen sin samfunnsdel skal ta stilling til utfordringar, mål og strategiar for utviklinga av kommunen som samfunn og som organisasjon. Samfunnsdelen sin handlingsdel blir ivareteke ved årleg rullering av kommunens handlingsprogram med økonomiplan og årsbudsjett.

Kommuneplanen sin arealdel skal vise sammenhengen mellom samfunnsutvikling og arealbruk. Den er styrande for kommunedelplanar, områdeplanar og reguleringsplanar. Arealplanar får

rettsverknad når kommunestyret har gjort vedtak.

3.2 Planar knytt til kommuneplanens samfunnsdel

Slike planar tek utgangspunkt i mål og strategiar i kommuneplanens samfunnsdel.

Planlegginga innanfor eit tema eller sektor kan skje som ein kommunedelplan eller som ein tema- eller sektorplan.

Kommunedelplan og sektor-/temaplan Det må i det enkelte tilfelle vurderast om temaeller sektorplan skal ha status som kommunedelplan. Krav og behov for medverknad er ofte avgjerande for valet. Ein kommunedelplan etter reglane i Plan- og bygningslova set formelle krav til planprosess og planprogram. Ein ordinær sektor- /temaplan kan ha ein enklare prosess.

3.3 Planar knytt til kommuneplanens arealdel

Kommunedelplan (arealplan) Kommunen kan utarbeide kommunedelplan for delar av kommunen. Planprosessen er den same som for kommuneplan. I Ål har vi berre kommunedelplan for Sundre (ål sentrum).

Reguleringsplan

Reguleringsplan kan lagast som område- eller detaljregulering i tråd med Plan- og bygningslova kap.12. Reguleringsplan består av arealplankart med føresegnar om bruk, vern og utforming av areal og fysiske tiltak.

Områderegulering blir brukt der det i kommuneplanens arealdel er krav om slik plan, eller der det offentlege har ansvar for å ivareta verneomsyn eller infrastruktur. Områderegulering for Vangen er døme på slike planar i Ål.

Detaljregulering skal følge opp kommuneplanens arealdel eller eventuelle krav i områderegulering.

Detaljregulering blir stort sett fremja i privat regi. I Ål kommune sitt planarkiv er det registrert til saman 173 reguleringsplanar inklusivt planar

under arbeid per januar-2024. Planarkivet av planane er eldre enn 10 år. omfattar planar heilt attende til 1970-talet og 136

Kommunal. og distriktsdepartementet

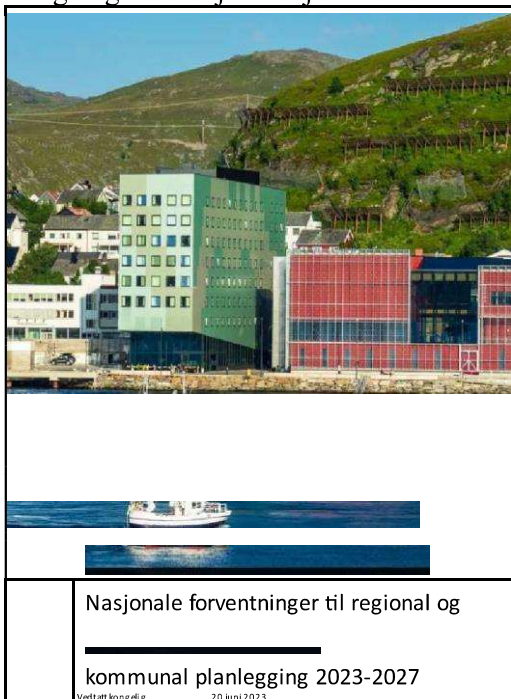
Figur 3. Nasjonale forventningar 2023-27.

Fylkeskommunane og kommunane vil stå overfor mange vanskelege avvegingar i åra som kjem. Demografiske endringar, med fleire eldre og ein lågare del av folkesetnaden i yrkesaktiv alder, vil krevje tøffare prioriteringar og betre ressursbruk. Tilgangen på arbeidskraft blir mindre, og ein større del av ressursane blir

Nasjonale og regionale føringar

4.1 Nasjonale forventningar

Kvart fjerde år legg regjeringa fram nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging. Dette er gjort gjennom dokumentet Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023-27, kongeleg resolusjon 20.juni 2023

bundne opp i å dekkje tenestebehovet.

Regjeringa vil leggje til rette for busetting, næringsutvikling og eit godt tenestetilbod i bygd og by i heile landet. Det er særskilt viktig å sikre tilrettelegging for vekst og utvikling i område med svak eller negativ utvikling i folketallet.

Regjeringa har ambisiøse mål for klima, miljø og jordvern. Regional og kommunal planlegging er gode verktøy for å utvikle eit berekraftig samfunn og til å vege interesser og omsyn mot kvarandre. 2030-agendaen med FN sine 17 berekraftsmål dekkjer alle samfunnsområde, og kan bidra til gode prioriteringar i usikre tider. Regjeringa forventar at kommunane legg berekraftsmåla, dei nasjonale klima- og miljømåla og lokalt folkestyre til grunn for samfunns- og arealplanlegginga.

Ressursgrunnlaget og kompetansen som finst regionalt og lokalt, er viktige fortrinn når nye og eksisterande næringar skal utviklast. Kommunen har som planmyndigheit og samfunnsutviklar ei viktig tilretteleggjarrolle. Effektive og gode planprosessar er avgjerande for å lykkast med regjeringa sitt mål om eit grønt industriløft.

Plan- og bygningslova gjev kommunane fleksibilitet til å tilpasse planlegginga til behovet. Regjeringa meiner det er viktig at dette handlingsrommet blir utnytta for å leggje til rette for ønska utvikling, samtidig som planlegginga ikkje blir meir omfattande enn nødvendig.

Dokumentet samlar regjeringa sine viktigaste prioriteringar på planområdet for den komande fireårsperioden. Føremålet er eit felles grunnlag for fylkeskommunane, kommunane og statlege styresmakter, slik at planprosessane blir effektive og målretta og at ein unngår unødige motsegner.

Regjeringa har lagt til grunn 5 overordna perspektiv med tilhøyrande berekraftsmål: 1. Samordning og samarbeid i planlegginga
2. Trygge og inkluderande lokalsamfunn
3. Velferd og berekraftig verdiskaping
4. Klima, natur og miljø for framtida
5. Samfunnstryggleik og beredskap

Regjeringa har knytt 72 konkrete forventningar til desse perspektiva.

4.1.1 FN sine berekraftsmål

FN sine 17 berekraftsmål med 169 delmål er det politiske hovudsporet for å ta tak i dei største utfordringane i vår tid.

Måla gjev rammer for ei omstilling som har til føremål å gje alle eit betre liv, samstundes som ein tek vare på miljøet.

Figur 4. FN sine berekraftsmål

Den store utfordringa for Noreg og andre vestlege land er å gjennomføre eit grønt skifte der vi vidareutviklar velferdssamfunnet, meistar konsekvensane av dei demografiske og teknologiske endringane, og samstundes får

utsleppa og det materielle forbruket ned på eit akseptabelt nivå.

Ål skal i planarbeidet ta omsyn til berekraftmåla og kunne måle endringar ved hjelp av ulike indikatorar.

4.2 Regionale planar

Frå Viken til Buskerud fylke

1 2024 er Viken fylkeskommune oppløyst og Ål og Hallingdal er attende i Buskerud fylke.

Inntil vidare gjeld følgjande regionale planar for nye Buskerud fylke:

- Plan for Hardangervidda 2019-2035
- Plan for Norefjell-Reinsjøfjell 2020-2035
- Plan for Nordfjella 2014-25
- Regional vassforvaltningsplan for Innlandet og Viken 2022-2027
- Plan for verdiskaping og næringsutvikling i Buskerud 2015-2020
- Plan for areal- og transport i Buskerudbyen 2013-2023
- Plan for kunnskapssamfunnet 2016-2020
- Plan for kulturminnevern 2017-2027
- Plan for areal og transport i Buskerud 2018-2035
- Fylkesdelplan for avkjørsler og byggegrenser langs riksvegnettet i Buskerud frå 2004
- Kollektivtransportplan for Buskerud fylke fram mot 2023

Den nye fylkeskommunen skal lage eigen regional planstrategi fram til 2027. Dokumentet er ute på høyring no og etter tidsplanen skal fylkestinget gjere endeleg vedtak i august-2024.

Buskerud fylke har samordningsrolle for Regionalt planforum. Dette er ein arena for dialog- samhandling og avklaring rundt større plansaker mellom kommunane og stat/fylke. Planforum har ikkje vedtaksmynde eller formell meklingsfunksjon. Ål kommune har nytta regionalt planforum ved fleire høve.

Hallingdal

Strategisk plan for Hallingdal er revidert og behandla i Hallingtinget i 2021. Planen legg føringar for regionalt samarbeid, samhandling og satsingsområde med tiltak. Det er også ein del regionale fag/temaplanar som er viktige for regionen, men også for den enkelte kommune. Døme på slike planar er Avfallsplan for Hallingdal og Regional plan for vassforvaltning i vassregion Innlandet og Viken.

Det er Regionrådet for Hallingdal med bakgrunn i innspel frå kommunane som tek stilling til om det skal lagast nye regionale planar eller om planar skal reviderast.

handlingsprogram. Status vil også vere viktig i revideringa av samfunnsdelen.

Ål hadde 2 555 sysselsette i 2023. Det er 103 fleire enn i 2015. Veksten er knytt til bygg- og anlegg, helse- og omsorgstenester industri og tenesteyting.

Nedgangen er størst i jord og skogbruk (30 færre sidan 2015) og i overnatting og

Kommuneplan i Ål

Ål kommune sin kommuneplan består i dag av samfunnsdelen, kommuneplanens arealdel og kommunedelplan for Sundre. Kommunen sin overordna ROS-analyse legg føringar for samfunnstryggleik og beredskap i alt kommunalt planverk.

Gjeldande planverk:

- ROS-analyse for Ål kommune, behandla av kommunestyret i 2019
- Samfunnsdelen 2015-2027, vedtatt av kommunestyret i 2015
- Kommuneplan Ål (arealdelen) 2010-2022, vedtatt av kommunestyret i 2010
- Kommunedelplan Sundre 2017-2028, vedtatt av kommunestyret i 2017

5.1 Kommuneplanens samfunnsdel

Kommunen sin samfunnsdel frå 2015 med mål og strategiar er kommunens overordna plan.

Planen tek utgangspunkt i seks hovudutfordringar for Ål samfunnet fram til 2030:

- Oppvekstmiljø
- Kultur og fritid
- Helse og omsorg
- Folkehelse
- Attraktivt sentrum og levande grender
- Næringsutvikling

Status måloppnåing med tiltak er ein naturleg del av årleg budsjettbehandling og rullering av

varehandel.

Ål har eit mangfald av arbeidsplassar som er viktige for regionen. Ål har netto innpendling. Heile 750 pendlar ut av kommunen, medan 761 pendlar inn til kommunen. Tala viser at Hallingdal er ein felles bu- og arbeidsregion.

5.2 Kommuneplanens arealdel

Ål er godt i gang med revidering av kommuneplanens arealdel. Planarbeidet er basert på overordna føringar vedteke av kommunestyret. Revideringa er delt i to: fyrst bustad og næringsareal og deretter fritidsbustader.

Kommuneplanens arealdel (bustad og næring) har vore ute på høyring for 4. gong i starten av

2024. Det er forventa at planen kan sluttbehandlast dette året. Det står att å løyse motsegn frå Statens vegvesen. Del to som omfattar fritidsbustader, vil truleg ikkje vere klar for sluttbehandling før i 2025.

5.3 Eldre detaljreguleringsplanar

Planutvalet har i prosessen med revidering av kommuneplan sin arealdel valt å gjennomføre planvask av eldre reguleringsplanar når kommuneplanen sin arealdel er vedtatt. Nye initiativ knytt til eldre areal- og reguleringsplanar blir sett på vent i påvente av planvask.

1 2023 er det registrert 3 150 fritidsbustader (SSB 05467) i Ål.

Ål kommune har 47 detaljreguleringsplanar som gjeld hytter som er vedtekne før 2014.

Kunnskapsgrunnlaget og krav til planarbeid har endra seg dei seinare åra, mellom anna av omsyn til naturmangfald, inngrepsfrie naturområde, risiko- og sårbarheit, klima- og klimatilpassing og jordvern mv.

5.4 Overordna ROS

Overordna risiko- og sårbaranalyse (ROS) er heimla i Lov om kommunal beredskapsplikt. Ål sin ROS er basert på mal frå Direktoratet for samfunnstryggleik og beredskap (DSB). Analysa omfattar 34 ulike hendingar som er analysert på risiko og konsekvens. Ved revidering av overordna ROS må ein kople arbeidet mot ROS i kommuneplanens arealdel og vidare ned på reguleringsplannivå.

Miljø- og klimaendringane vil i større grad enn før få konsekvensar for arbeidet med samfunnstryggleik. Ekstremværet Hans sommaren 2023 viser at arbeid knytt til klimatilpassing og overvasshandtering må ha auka fokus i kommunal planlegging i åra som kjem. Overordna ROS blir revidert i perioden.

Ål har gjennomført kartleggingar som er viktige å ta omsyn til i arealplanlegginga og i beredskapsplanar.

5.5 Vurdering av planbehovet for kommuneplan og arealplanar i perioden fram til 2027

Kommuneplan- samfunnsdelen

Samfunnsdelen bør reviderast i perioden. Kommunen sine utfordringar og moglegheiter må vurderast. Bustadutviklinga viktig for Ål framover.

Hovudutfordringane i eksisterande plan er i stor grad framleis aktuelle, men det er behov for ei revidering med utgangspunkt i ny kunnskap om samfunnsutvikling generelt, demografi, nasjonale forventningar og nye utfordringar og moglegheiter som kommunen må vurdere i eit tidsperspektiv fram mot 2040.

FN sine bærekraftsmål med indikator og nasjonale klima- og miljømål må knytast til drøfting av utfordringar, satsingsområde, mål, strategi og måloppnåing i samfunnsdelen.

Samfunnsdelen skal legge føringar for ein langsiktig arealstrategi og danne grunnlag for overordna arealplanlegging. Naturrekneskap, klimarekneskap og arealnøytralitet er andre viktige stikkord som bør drøftast og takast stilling til. Dette er også tema av regional interesse.

Samfunnsdelen bør også drøfte Ål sin posisjon i ein regional utvikling og kva som skal til for at Hallingdal samla skal kunne yte tenester av god kvalitet.

Kommunen bør i framtida ha ambisjonar om å drøfte samfunnsdelen kvart fjerde år og i første del av valperioden. Dette vil skape engasjement og kommunestyret vil ha anledning til å justere retning og setje sitt preg på samfunnsutviklinga undervegs.

Utfordringane i gjeldande samfunnsdel er i stor grad framleis aktuelle og dannar ein rød tråd i grunnlaget for kommunal planstrategi fram mot 2027.

Revidering av samfunnsdelen bør; ■ bygge på hovudstruktur/oppbygging av dagens samfunnsdel

- legge til grunn utfordringar og utviklingstrekk omtalt i planstrategien ■ ha færre hovudmål, redusere og spisse strategiane ■ ha ein klar og tydeleg arealstrategi ■ legge til grunn berekraftmål med indikatorar for å måle effektane.

Konkrete tema som har betydning for revideringa av samfunnsplanen er også omtalt under hovudutfordringane i kap. 6.

Kommuneplan- arealdelen Kommuneplanens arealdel er under revisjon og vil bli sluttbehandla i denne valperioden.

Det er ønskeleg å revidere kommunedelplan for Sundre i løpet av perioden. Denne planen er viktig for utvikling av Ål sentrum og vidare tettstadutvikling. Planen bør reviderast med

● Nysetlie/Venehovd Leveldåsen F3-1 og 2

Planvask- eldre reguleringsplanar I planstrategien fram til 2027 legg ein til grunn at kommunestyret i tråd med Pbl. 512-4 tek stilling til arbeidet med planvask og føringar for vidare arbeid.

Kommunestyret må ta stilling til kva reguleringsplanar som kan vidareførast, kva planar som bør oppdaterast eller lagast ny, og kva planar som bør opphevast. I dei to siste tilfella er det også aktuelt å innføre midlertidig forbod mot tiltak i tråd med Pbl. 513-1 i påvente av oppdatering, nyregulering eller oppheving av reguleringsplan.

Nyleg utført kartlegging av utbyggingsreservar i

6. Hovudutfordringar og vurdering av planbehov

Planstrategien tek utgangspunkt i hovudutfordringane i eksisterande samfunnsdel knytt til folketalsutvikling og demografi, folkehelse, miljø-, klima og samfunnstryggleik og tettstadutvikling og samferdsel. Utviklingstrekk saman med nasjonale forventningar dannar grunnlag for vurdering av planbehovet fram til 2027. FN sine bærekraftmål som er viktige å ta omsyn til i samfunnsplanlegginga er gjort synleg for kvart tema.

Planbehov for kommuneplan og arealplanar er omtalt særskilt i kap. 5.4.

6.1 Folketalsutvikling- demografi

omsyn til trongen for utbygging av fleire sentrumsnære bustader, utbygging av Ål helsetun og ønsket om ei sentrumsutvikling som i større grad legg til rette for gang- og sykkel, bilfrie soner og framtidsretta tiltak knytt til parkeringsløyisingar.

Av omsyn til samla planressurs vil ein rå til oppstart av dette arbeidet i siste del av planperioden. Overordna ROS for Ål blir revidert i planperioden.

Områdereguleringsplanar Følgjande områdereguleringsplanar er vedtekne:

- Torpo industriområde og masseuttak
- Syningen-området Torpo
- Liatoppen
- Vangen

Arealdekke	Areal som andel av total ut i sreserve m
Myr og våtmark—å n	767
Myr og våtmark—tresatt	s 428
Fuldyrkajord	111 552
Innmarksbeite	109 706
Overflatedyrka ord	29 733

Ål kommune syner at berre 46% av arealet som er avsett til utbyggingsføre mål, er realisert. For fritidsbustader er % nede på 39%. Tabellen under syner kor mange m2 som er avsett til utbygging, men enno ikkje realisert fordelt på nokre utvalde arealtypar:

6.1.1 Utviklingstrekk

Ål har hatt eit ganske stabilt folketal dei siste åra, men pga oppretting av to asylmottak i kommunen steig folketalet og vart over 5000 for fyrste gong i 2024. Dette talet er difor kunstig høgt.

År	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Geografi							
Alder							
alle aldre	4 626	4 671	4 674	4 648	4 650	4 862	5 007
0-17 år	963	946	925	897	884	922	954
80 år +	316	310	310	301	294	299	311

Folketalsutvikling Ål. Kjelde SSB

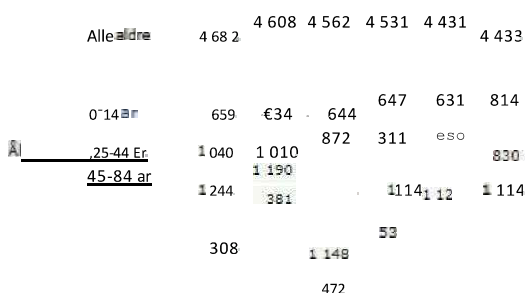
Prognosane syner at folketalet kan gå ned i åra som kjem.

Aldersfordelinga viser at aldersgruppa 0-14 år og 6-15 år og aldersgruppa 25-64 år vil gå ned, medan aldersgruppa over 80 år vil bli fordobla inn 2050.

Det kan sjå ut til at vi blir færre til å skape verdiar og vekst, samstundes som vi blir fleire som har behov for kommunale tenester i høg alder.

ÅrstEil 2025 2030 2035 2040 2045 2050

G—cgrafi Alder.

Utvikling alderskategori. Kjelde SSB

Ål kommune må rekne med at det må til ei omfordeling av midlar mellom ulike tenestemråde og demografigrupper.

6.1.2 Vurdering av planbehov

Av planar som er sentrale for folketalsutvikling-demografi er det aktuelt å prioritere desse i planstrategiperioden 2024-27:

Kommunedelplanar:

Kommunedelplan for Sundre (revidering)

Sektor/temaplanar:

■ Plan for idrett, fysisk aktivitet/ og friluftsliv (revidering)

■ Plan for mangfald, likestilling og integrering (ny)

FN sine bærekraftsmål som bør takast særskilt omsyn til i planprosessane er:

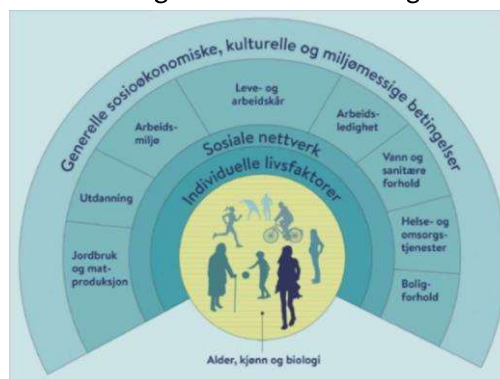
Planoversikt med tilhøyrande berekrtmål.

6.2 Folkehelse

6.2.1 Utviklingstrekk

Kommunen har ansvar for å ha oversikt over helsetilstanden og dei faktorane som kan verke inn på folkehelsa til innbyggjarane.

Folkehelseprofilen for Ål er oppdatert i 2024 og er ein del av planstrategien. Figuren viser korleis ulike lag av faktorar som påverkar folkehelsa og den sosiale fordelinga av denne.

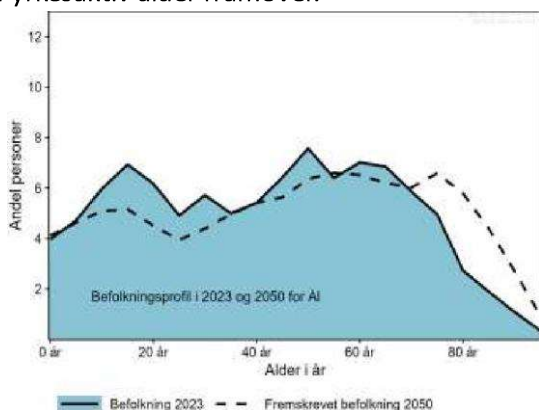
Kjelde: Whitehead & Dahlgren, 1991.

Ei oppsummering av utviklingstrekk fra folkehelseprofilen 2023-2024:

Befolkning

Ål har hatt ein jamn befolkningsvekst dei siste åra, med hopp i 2023-24. Auka kan tilskrивast tilflyttarar og mellombels asylmottak. Fødselstala varierer frå år til år, og gjekk opp i 2022 med 39 fødte etter ein nedgang i 2018 (18 fødte). %del innbyggjarar i yrkesaktiv alder er lågare enn i resten av Hallingdal og landet sett under eitt. %del aleinebuande over 45 år er høgare enn i landet elles. Befolkninga er eldre enn landsgjennomsnittet og forventa levealder er på nivå med resten av landet.

Det er forventa fleire eldre og færre unge og folk i yrkesaktiv alder framover.

Oppvekst og levekår Barnehagane oppfyller ikkje alltid pedagognorma, og det er utfordrande å rekruttere kvalifisert personale. Barnehagane opplever fleire barn med samansette behov. Leseferdigheitene i 5.trinn ligg under landsnittet, medan leseferdigheitene i 8. trinn er på nivå med landsgjennomsnittet. Rekneferdigheitene i 5. og 8.trinn er på same nivå. Mobbing på 7.trinn har auka og er over landsgjennomsnittet. Trivselen blant ungdom har gått ned dei siste åra, samtidig som skulane opplever ei større auke i talet på elevar med bekymringsfullt skulefråvær. Ungdommane viser nedgang i trua på å oppnå eit godt og lykkeleg liv i framtida. Gjennomføringsgrad ved vidaregåande skule er god, men innbyggjarane i

Ål har eit lågare utdanningsnivå enn landsgjennomsnittet.

Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø I Ål er det lite støy og forureining, og god kvalitet på drikkevatnet. Det er nokre utsette område for radon i kommunen, spesielt nede i dalen. Ungdommar er mindre nøgd med lokalmiljøet, men meir nøgd med treffstader. Over halvparten av ungdommane er mindre nøgd med kollektivtilbodet. Fleire ungdommar er plaga av einsemd. Fleire opplever tryggleik i nærmiljøet.

Helsetilstand

Ål har ei eigenvurdert helse som ligg over gjennomsnittet for fylket. Det er ein lik %del ungdom som har psykiske helseplager som heile landet. Det er ei svak auke i tal nye krefttilfelle, men spesielt i tjukk- og endetarmskreft. Det er færre som brukar legemiddel mot KOLS og astma enn landsgjennomsnittet, og ein høgare del av befolkninga med demens enn i heile landet. Det er færre muskel- og skjelettplager, men det er fleire unge med desse plagene. Ål er på landsgjennomsnittet på tal brukarar av sovemiddel og diabetesmedikament.

Helserelatert atferd

I Ål har befolkninga god vaksinasjonsdekning. Ål har ein relativt høg deltaking i organiserte fritidsaktivitetar, men det er framleis ein del som aldri har deltatt i fritidsorganisasjonar. Overvekt blant gutar er aukande, samtidig som det er ein låg %del ungdom som rapporterer søvnplager, alkoholbruk og skjermtid. Bruken av reseptfrie, smertestillande legemiddel er lågare i Ål enn resten av Hallingdal og landet under eitt. Kosthaldet til innbyggjarar i Ål bør bli betre.

Skade og ulykker

Det har vore ei auke i tal trafikkulykker i Hallingdal dei siste åra. Ulike regionale og nasjonale tiltak trengs for å imøtekoma behov innanfor trafiksikkerheit. Ål har relativt få hoftebrotskader, med eit gjennomsnitt på 8,7 hoftebrot per år. Skader og ulykker utgjør ein stor folkehelseutfordring, og det er viktig å

jobbe aktivt med å førebyggje desse utfordringane.

Tiltak for å betre folkehelsa

I folkehelseprofilen er det lista opp ulike forslag til tiltak med bakgrunn i tema og utviklingstrekk. Dette er naturleg at kommunen tek med som grunnlag for revideringa av samfunnsplanen og dei ulike temaplanane. Det blir her vist til folkehelseprofilen for 2024 i sin heilskap.

Ål har saman med dei andre kommunane i regionen laga ein felles handlingsplan for folkehelsearbeidet.

Bustad

Folkehelseprofilen syner at det er færre i Ål enn i landet eller i Buskerud som eig sin eigen bustad. Bustadpolitikken må legge til rette for varierte bustader i ulike prisgrupper. Dei seinare åra er det bygd leilegheiter i sentrum. Dette bidreg til at ein frigjer ein bustader til yngre del av befolkninga som ynskjer slik buform.

Ål kommune har dei siste par åra hausta gode erfaringar med å gje unge tilskot til unge fyrstegongs bygging/kjøp av bustad.

6.2.2 Vurdering av planbehov

Av planar som er sentrale for folkehelse er det aktuelt å prioritere desse i planstrategiperioden 2024-27:

Sektor/temaplanar:

- Helse- og omsorgsplan
- Plan for legetenesta
- Plan for habilitering og rehabilitering (revidering)
- Plan for psykisk helse og rus (revidering)
- Plan mot vald i nære relasjonar (revidering)
- Handlingsplan mot radikaliserings og rasisme
- Oppvekst 2030 (ny plan)
- Introtenesta — busteiging og vaksenopplæring (ny plan)
- Plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet (revidering)
- Trafikktryggleiksplan (revidering) Hovudplan vatn (revidering)
- Hovudplan avløp (revidering)

FN sine bærekraftsmål som bør takast særskilt omsyn til i planprosessane er:

Figur 12. Planoversikt med tilhøyrande berekraftsmål.

6.3 Miljø og klima, klimatilpassing, natur og samfunnstryggleik

6.3.1 Utviklingstrekk

FN sitt klimapanel slår fast at det meste av den globale oppvarminga er menneskeskapt. Oppvarminga vert venta å fortsette utover i dette århundre og fører til auka risiko for ekstremvær, meir nedbør, ras og flaum. Klimaendringar har alvorlege konsekvensar og utsleppa av klimagassar må reduserast. Det krev endringar i arealplanlegginga, teknisk infrastruktur, transport og næringssektoren, landbruket og innan bygg og oppvarming.

Klimaendringane kan også føre til endra landskap, artssamansetting og større risiko for større utbrot av sjukdom og parasittangrep i miljøet pga. større overleving i milde vintrar. Stortingsmelding 26/2022-23 om klimatilpassing i Noreg set fokus på klimautfordringar, konsekvensar og førebygging.

Klimaendringane utfordrar kommunen og regionen på mange områder. Nedbør, flaum og skred, vil kome oftare og i større omfang enn før. Ekstremværet Hans i august 2023 er eit godt døme.

Førebygging må ha stor merksemd, basert på kartleggingar og ROS-analyser. Kommunen har i samarbeid med Norges vassdrag og energidirektorat (NVE), utarbeida oversikt over ras/skredrisiko i kommunen og kartlegging av risiko ved mindre vassdrag og bekkar. Kartleggingsarbeidet bør reviderast ut frå endring i risikobiletet. Dette er eit viktig bidrag i arealplanlegging, skogforvaltning og ROS/beredskap.

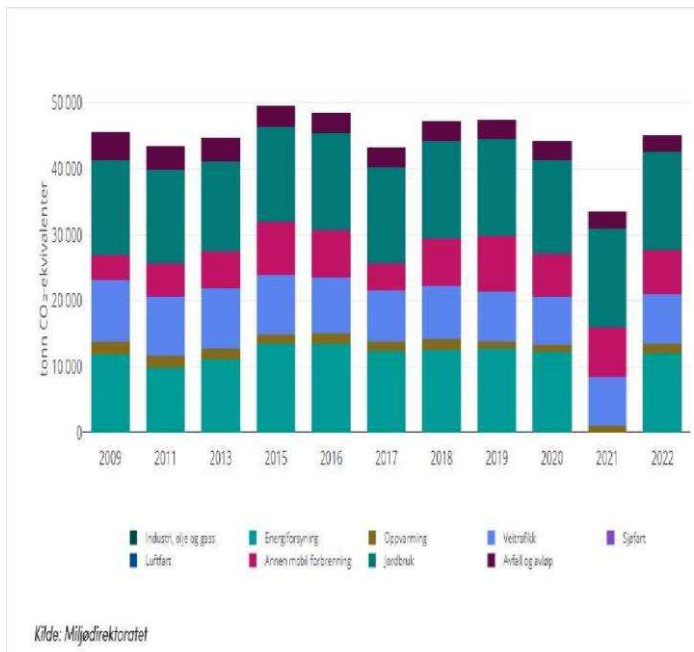
Arealbruk og bruk av naturen er heilt sentralt i å nå klimamåla. Kommunen deltek i eit pilotprosjekt for utarbeiding av arealrekneskap. Dette vil saman med kommunedelplan for Naturmangfald vere eit viktig grunnlag i mellom anna planvask av eldre reguleringsplanar.

Naturekneskap og arealnøytralitet er tema som er naturleg å drøfte i revidering av samfunnsdelen. Dette bør også vurderast i ein regional samanheng.

Kommunane i regionen har etablert ein regional klimakoordinator som skal bidra til å sjå klima- og klimatilpassing i ein breiare og regional samanheng. Regional plan for klima iljø skal utarbeidast i perioden og attar dei lokale kommunale planane.

remværet i august 2023 viser at auka børsmengder og regnintensitet vil utfordre isk infrastruktur og områder spesielt knytt ekkeløp. Kommunen må ta høgde for te i arealplanar og i planar for teknisk astruktur som mellom anna hovudplan og avløp og vegsektoren.

daterte ROS-analyser er eit sentralt tøy for å førebygge og redusere risikoen uventa hendingar. Handteringa av Hans evaluert og vil danne grunnlag for dering og endringar i kommunal ROS og edskapsplanar.

Klimautslepp i Ål 2009-2022- tonn CO2

Klimaendring og klimatilpassing- Stortingsmelding 26/2022-23

Hovudkjeldene til klimagassutsleppa i Ål er vegtrafikk, jordbruk og mobil forbrenning. I perioden 2009-2022 er utsleppa i kommunen i tonn CO2 ligge på mellom 43 500 og 49 500 tonn.

Kommunen må ha planverk for beredskap som dekkjer behova for ein effektiv og god handtering ved større hendingar/ulykker. Overordna ROS er omtala i kap. 5 saman med kommuneplan.

6.3.2 Vurdering av planbehov

Av planar som er sentrale for miljø og klima, klimatilpassing, natur og samfunnstryggleik er det aktuelt å prioritere desse i planstrategiperioden 2024-27:

Kommunedelplanar:

- Plan for naturmangfald

Sektor/temaplanar:

- Hovudplan vatn (revidering)
- Hovudplan avløp (revidering)

Regional plan:

- Klimaplan for Hallingdal (regional plan)

Arealplanar og overordna ROS-analyse for Ål er omtalt i kap. 5.3 og 5.4.

FN sine bærekraftsmål som bør takast særskilt omsyn til i planprosessane er:

Figur 15. Planoversikt med tilhørende bærekraftsmål.

6.4 Tettstadsutvikling og samferdsel

6.4.1 Utviklingstrekk

Ål kommune med sine 5007 innbyggjarar (pr 1.jan 2024) har flest innbyggjarar i Hallingdal. Ål har god tilgang på regulerte bustadareal i grendene, men har ikkje att byggeklare sentrumsnære kommunale bustadtomter. Det blir bygd fleire nye bustader i Ål sentrum i form av leilegheiter, også i kombinasjon med næring.

Ål har bra tilgang på næringsareal med ferdigstillinga av Torpo næringspark.

6.4.2 Vurdering av planbehov

Av planar som er sentrale for tettstadutvikling og samferdsel er det aktuelt å prioritere desse i planstrategiperioden 2024-27:

Kommunedelplanar:

- Kommunedelplan for Sundre

Sektor/temaplanar:

- Hovudplan vatn (revidering)
- Hovudplan avløp (revidering)
- Trafikktryggleiksplan
- Plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet (revidering)

Regional plan:

- Klimaplan for Hallingdal (ny regional plan)

Arealplanar er omtalt i kap. 5.3 og 5.4.

FN sine bærekraftsmål som bør takast særskilt omsyn til i planprosessane er:

Figur 17. Planoversikt med tilhørende bærekraftsmål.

Samandrag

7.1 Planressursar

Planarbeid skaper grunnlag for ønska utvikling av lokalsamfunnet. Rammene er lagt i kommuneplanens samfunnsdel. Planprosessar er omfattande og krev høg og relevant kompetanse. Det er viktig å legge til rette for gode prosessar og betre eigarskap til planverket. Det vil likevel være behov for å leige inn ekstern kompetanse ved større arealplanarbeid, mellom annan kommunedelplan for Sundre og planvask. Det må difor setjast av planmidlar til dette i budsjett- økonomiplan i perioden.

Utviklingsavdelinga har ansvar for kommuneplanarbeidet, både samfunnsdelen og arealdelen. Slutføring av kommuneplanens arealdel samt revidering av samfunnsdelen vil legge vesentleg beslag på planressursane til perioden. Arbeidet med ulike kommunedelplanar, tema og sektorplanar er lagt til tenesteområda som har ansvaret for det aktuelle området.

Planstrategien skal prioritere dei viktigaste planoppgåvene tilpassa ressursane. Planprosessar må ikkje gå over lang tid.

Kommunen bør i perioden vurdere om behovet for tema/fagplanar kan reduserast.

7.2 Prosess og medverknad Den enkelte kommune må ta stilling til omfanget av medverknad og allmenn debatt rundt arbeidet med planstrategien. I følge plan og bygningslova 510 er det krav om at det skal innhentast synspunkt frå nabokommunar og statlege og regionale organ, samt gjere forslag til planstrategi offentleg kjent, minst 30 dagar før kommunestyret si behandling. Dette gjev alle interesserte høve til å fremje synspunkt før sluttbehandling. Det er ikkje lagt til grunn medverknad i planstrategien utover lovkrava.

7.3 Prioritering av planarbeid i perioden 2024-27

Prioritering av planarbeidet i perioden er basert på kunnskapsgrunnlaget i kommuneplanens samfunnsdel, hovudutfordringar og utviklingstrekk.

Oversikten på planbehovet er lista oppunder. I tillegg kjem vedtekne reguleringsplanar/detaljplanar i tråd med kommunens planarkiv som ikkje konkret er nemnt i planstrategien.

8. Planverk og prioritert planarbeid i perioden 2024-27

Plan/dokument	Vedtatt	Revisjon 2024-27
Kommuneplan med overordna styringsdokument (plan nr 1,2 og 3 har krav om planprogram)		
1. Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027	2015	Revidering i perioden
2. Kommuneplanens arealdel 2010-2022	2010	Revidering pågår
3. Kommunedelplanen for Sundreområdet 2017- 2028	2017	Revidering i perioden
4. Kommunedelplan for Primhovda	2006	Utgår

5. Risiko- og sårbarhetsanalyse for Ål (ROS) Kommunens overordna beredskapsplan med blir revidert årleg av kriseleiinga.	2019	Årleg oppdatering
6. Økonomiplan med handlingsprogram	Årleg vedtak i kommunestyret	Årleg i perioden som del av budsjetthandsaminga

Andre arealplanar

7. Områdereguleringsplan for bakketeigen folkehøyskole og Områdereguleringsplan for Bakketeigen folkehøyskole og kurssenter	Ny plan	Pågår
8. Ål kommune skal i valperioden iverksetje «planvask» av detaljreguleringsplanar eldre enn 10 år med utgangspunkt i 01.01.2024.	Pågår	Pågår

Plan/dokument	Vedtatt	Revisjon 2024-27
Kommunedelplanar i tråd med reglane i Plan og bygningslova (krav om planprogram)		
9. Kommunedelplan for beitebruk	2023	Ingen revidering i perioden
10. Kommunedelplan for naturmangfald i Ål kommune	Ny plan	Ny plan i perioden
Sektor — og temaplanar	Vedtatt	Revisjon 2024-27
11. Klimaplan for Ål kommune	2011	Pågår
12. Organisasjonsutvikling/politikk med lønsstrategi	Ny plan	Pågår
13. Trafikktryggleiksplan 2023-2027	2023	Ingen revisjon i perioden
14. Handlingsplan mot radikaliserings og rasisme	2019	Ingen revisjon i perioden
15. Mangfald, likestilling og integrering	Ny plan	Ny plan i perioden
16. Strategisk næringsplan for Ål kommune 2021-2024	2021	Revidering i perioden

17. Kulturplan 2019-2025	2019	Revidering i perioden
18. Temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2021-2025	2021	Revidering i perioden
19. Oppvekst 2030	2024	
20. Introtenesta — busetjing og vaksenopplæring	Ny plan	Pågår

21. Helse og omsorgsplan 2024-2028	2023	Årleg revisjon
22. Plan for legetenesta	2023	Ingen revisjon i perioden
23. Plan for habilitering og rehabilitering 2018-2021	2018	Revidering i perioden
24. Plan for psykisk helse og rus 2021-2025	2021	Revidering i perioden
25. Demensplan	Ny plan	Pågår
26. Strategisk plan for omsorg og kompetanseutvikling i helse og Strategisk plan for omsorg 2022 – 2027	2022	Revidering i perioden
27. Plan for psykososialt kriseteam 2022-2025	2022	Revidering i perioden
28. Hovudplan for avløp	2006	Revidering pågår
29. Hovudplan for vatn	2006	Revidering pågår
30. Hovudplan kommunale vegar	2012	Ingen revisjon i perioden
Kommunale reguleringsplanar		
1. Ny veg Strandalivegen og vest for Ål stasjon	Ny plan	Pågår
2. Detaljregulering kryss Rv. 7 - Kleivi	Ny plan	Pågår
3. Sireåne bustadfelt	Evt ny plan	Evt ny plan i perioden
4. Gangveg Feten-Nordbygdene skule fv 244	Evt ny plan	Evt ny plan i perioden
5. Granhagen — Nossvegen sykkelveg	Evt ny plan	Må vente
6. Gangbru over rv 7 ved skuleområdet	Evt ny plan	Må vente
7. Detaljregulering for Reveskogen	Evt ny plan	Evt ny plan i perioden
Regionale planer i Hallingdal		
1. Regionplan for Hallingdal 2024 - 2027	2024	
2. Klimaplan for Hallingdal.	Ny plan	Pågår
3. Rusmiddelpolitisk handlingsplan for Hallingdal (erstattar Rusmiddelpolitisk plan for Ål kommune)		Revidering/ny plan i perioden
4. Avfallsplan for Hallingdal 2015 - 2019	2016	Revidering i perioden

5.	Handlingsplan for folkehelsearbeid i Hallin dal 2018-2021	2018	Pågår
6.	Vassforvaltningsplan for Innlandet og Viken vassreg ion 2022-2027 inkluderer Hallin dal	Vedteke i 2022	Blir vurdert av Vannområdeutval et
7.	Interkommunal plan for habilitering og rehabilitering 2021-2025	2021	Pågår
8.	Interkommunal plan for førebyggjande arbeid (Oppvekstreforma)	Ny plan	Pågår
9.	Vald i nære relasjonar	2021	Revisjon i perioden

Oversikt over planar og prioritering av planarbeid 2024-27

9. Referansar

- Ål kommune, kommuneplanen sin samfunnsdel 2015-2027 ■ Kommuneplanen — arealdelen og KDP Sunde
- Kommunal planarkiv i Ål kommune
- Planstrategi for Ål kommune 2020-23
- Folkehelseprofil for Ål kommune 2023 og 2024
- Kartlegging av utbyggingsreserver i Ål kommune 2024
- Rettleiing til kommunal planstrategi frå Miljødepartementet
- Nasjonale forventningar 2023-27 frå Kommunal- og distriktsdepartementet ■ Innspel til arbeidet med planstrategien ■ SSB- statistikkbank/kommuneprofilen.

Det blir vidare vist til ulike dokument, stortingsmeldingar, retningslinjer og rettleiingar på kommunalt, fylkes- og statleg nivå.